

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών»

(2002/C 125/21)

Στις 31 Μαΐου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 27 Φεβρουαρίου 2002 με βάση εισηγητική έκθεση των κ.κ. Pariza Castaños και Melícias.

Κατά την 389η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Μαρτίου 2002 (συνεδρίαση της 21ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ένταξη και δικαιώματα του πολίτη

1.1. Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '60 και του '70, όταν η μετανάστευση προωθήθηκε από τα ευρωπαϊκά κράτη υποδοχής, η επικρατούσα ιδέα ήταν ότι οι μετανάστες θα παρέμεναν στην Ευρώπη προσωρινά μόνο. Όταν, όμως, κατέστη φανερό ότι οι μετανάστες είχαν εγκατασταθεί μόνιμα, οι δημόσιες αρχές υποχρεώθηκαν να αποδεχθούν το γεγονός ότι η προοπτική της πλειονότητας των μεταναστών είναι η ένταξή τους στην κοινωνία μας. Αυτή είναι η ιδέα η οποία θα πρέπει, χωρίς καμία επιφύλαξη, να διέπει τις νέες πολιτικές ⁽¹⁾ της μετανάστευσης ⁽²⁾.

1.2. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κοινωνική πολιτική μετανάστευσης επεσήμανε ότι οι οικονομικές προοπτικές και η δημογραφική εξέλιξη της Ευρώπης καθιστούν την μετανάστευση θεμελιώδη παράγοντα και αναγκαιότητα για την ανάπτυξή μας. Για το λόγο αυτό, οι δημόσιες πολιτικές θα πρέπει να προσαρμοστούν στο γεγονός ότι η σημερινή και η μελλοντική ευρωπαϊκή κοινωνία είναι κοινωνία με μεγάλη παρουσία μεταναστών και, για το λόγο αυτό, απαιτούνται σαφείς και αποτελεσματικές πολιτικές κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού των μεταναστών. Αυτό αφορά το σύνολο του πληθυσμού των μεταναστών, δηλαδή όχι μόνο εκείνους που μεταναστεύουν για εργασιακούς λόγους, αλλά και για λόγους επανένωσης των οικογενειών, τους πρόσφυγες, και τα άτομα που γίνονται δεκτά με βάση άλλες μορφές ανθρωπιστικής προστασίας.

1.3. Πρέπει να προσδιοριστεί σαφώς η έννοια της ένταξης προκειμένου να αποβεί χρήσιμη σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι η έννοια της κοινωνικής ένταξης (και όχι μόνο σε σχέση με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες) μεταβάλλεται ανάλογα με τις διαφορετικές πρακτικές και πολιτιστικές παραδόσεις.

1.4. Η έννοια της ένταξης που προτείνουμε στην παρούσα γνωμοδότηση προσδιορίζεται ως «ένταξη πολιτών» και βασίζεται, κυρίως, στην προοδευτική εξίσωση των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όπως, επίσης, την πρόσβασή τους στα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους διαύλους συμμετοχής των πολιτών υπό συνθήκες ισότητας ευκαιριών, και μεταχείρισης. Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μία σταθερή και θετική βάση που θα πρέπει να καθοδηγεί τόσο την νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία όσο και τις εθνικές νομοθεσίες.

1.5. Κύριο στοιχείο της ένταξης ως πολίτη που προτείνουμε δεν είναι η μεταχείριση που θα πρέπει να δοθεί στις πολιτιστικές πτυχές αλλά η ίδια η έννοια της ιδιότητας του πολίτη. Οι πολιτιστικές διαφορές θα αποτελέσουν αντικείμενο ειδικής μεταχείρισης σε κάθε χώρα ανάλογα με τα πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί σ' αυτή. Αυτό, ωστόσο, δεν πρέπει να αλλοιώνει την αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων. Με άλλα λόγια, τα πολιτιστικά πρότυπα των μεταναστών, όποια και εάν είναι αυτά, δεν περιορίζουν την ιδιότητά τους ως πρόσωπα που θα πρέπει να διαθέτουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

1.6. Η πολιτιστική διαφοροποίηση των μεταναστών δεν πρέπει να αποτελεί πρόσχημα για αμφισβήτηση των δικαιωμάτων τους. Η ΟΚΕ απορρίπτει πλήρως οποιαδήποτε αντιμετώπιση που αρνείται δικαιώματα στους μετανάστες λόγω των πολιτιστικών τους διαφορών. Η θρησκευτική ελευθερία, για παράδειγμα, είναι δικαίωμα που έχουν οι μετανάστες όπως και οι υπόλοιποι πολίτες. Όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων, καθώς και όλα τα δικαιώματα που διασφαλίζουν οι νόμοι, αποτελούν, επίσης, δικαιώματα των μεταναστών ανεξάρτητα από τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους. Όπως ακριβώς τα δικαιώματα, ούτε και οι νομικές υποχρεώσεις δεν μπορούν να αποφευχθούν με πολιτιστικά επιχειρήματα. Οι μετανάστες δεν μπορούν να μην υπόκεινται στο σεβασμό των νόμων και την αποδοχή των κανόνων της κοινωνίας επικαλούμενοι πολιτιστικούς λόγους. Οι μετανάστες οφείλουν να σέβονται τις δημοκρατικές αξίες των ευρωπαϊκών κοινωνιών και να ενταχθούν κοινωνικά μέσω των δημοκρατικών διαύλων.

(1) Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2000) 757 τελικό.

(2) Η έννοια της μετανάστευσης που χρησιμοποιείται στην παρούσα γνωμοδότηση συμπεριλαμβάνει επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις, και τις μειονότητες εθνοτικής προέλευσης.

1.7. Οι πολιτιστικές πτυχές είναι πολύ σημαντικές. Η πολιτιστική διαφοροποίηση αποτελεί ίδιο χαρακτηριστικό της δημοκρατικής και πολυφωνικής Ευρώπης. Η μετανάστευση από τρίτες χώρες προσφέρει σημαντικά στοιχεία στην διαφοροποίησή μας, πλουτίζοντας πολιτιστικά τις κοινωνίες μας. Ο πολιτισμός δεν μπορεί να γίνεται κατανοητός ως κάτι ακίνητο, αλλά πρέπει να θεωρείται ως κάτι που βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και εμπλουτίζεται από τα πιο ποικίλα στοιχεία. Η πολιτιστική συμβολή των μεταναστών πρέπει να συνδεθεί με αυτή τη δυναμική οπτική της πολιτιστικής ανάπτυξης μας.

1.8. Για τον λόγο αυτό, η ΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη θετική συμβολή της μετανάστευσης στην πολιτιστική ανάπτυξη της Ευρώπης, και απορρίπτει κατηγορηματικά κάθε ακραία τοποθέτηση που μιλά για «κίνδυνο πολιτιστικής ρύπανσης» ή για «προστασία της ουσίας του ευρωπαϊκού πολιτισμού από εξωτερικές πολιτιστικές επιδράσεις». Οι τοποθετήσεις αυτές αντιτίθενται στις αρχές της δημοκρατικής πολυφωνίας και είναι επιζήμιες για την κοινωνικοπολιτιστική πρόοδο των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

1.9. Η κοινωνική ένταξη συνδέεται στενά με τις πολιτικές μετανάστευσης και παροχής ασύλου. Η διαδικασία κοινωνικής ένταξης θα πρέπει να αρχίζει την στιγμή της άφιξης του μετανάστη και, για το λόγο αυτό, έχει μεγάλη σημασία ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η είσοδος και τα δικαιώματα που παρέχονται στον μετανάστη ή τον αιτούντα άσυλο από την πρώτη στιγμή. Η παράνομη μετανάστευση και η εργασία στην παραοικονομία αποτελούν φραγμούς για την κοινωνική ένταξη. Με την έννοια αυτή, είναι σημαντικό να υιοθετηθούν πολιτικές μετανάστευσης που θα καθιστούν προσιτές τις νόμιμες οδούς εισόδου και θα προσδιορίζουν με ευρύτητα τα δικαιώματα των μεταναστών. Για τα ζητήματα αυτά, η Επιτροπή κατήρτισε σχέδια οδηγιών⁽¹⁾ και η ΟΚΕ υιοθέτησε σχετικές γνωμοδοτήσεις⁽²⁾.

1.10. Οι μετανάστες πρέπει να υιοθετήσουν θετική στάση, ευνοϊκή στην ένταξη και για το σκοπό αυτό πρέπει να εξοικειώνονται με τη γλώσσα, τους νόμους και τις συνήθειες της νέας χώρας διαμονής τους.

1.11. Η γνώση των γλωσσών των κρατών υποδοχής έχει βασική σημασία για την ένταξη των μεταναστών και, για το λόγο αυτό, θα πρέπει να τους παρέχεται η ευκαιρία εκμάθησής τους.

2. Το έργο που έχουν επιτελέσει μέχρι σήμερα τα ευρωπαϊκά όργανα όσον αφορά τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης των μεταναστών

2.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με τις διατάξεις της συνθήκης της Ένωσης και το πολιτικό πλαίσιο που ορίστηκε στο Συμβούλιο του Tampere, έχει αναλάβει έντονη πολιτική

δραστηριότητα, υιοθετώντας διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες που η ΟΚΕ τις επικροτεί. Ωστόσο, η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόοδος στο Συμβούλιο είναι πολύ βραδεία και με προσεγγίσεις οι οποίες είναι υπερβολικά περιοριστικές. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken δεσμεύτηκε να δώσει νέα εστίαση και μεγαλύτερη ώθηση στην κοινή πολιτική στα θέματα του ασύλου και της μετανάστευσης. Η ΟΚΕ επιθυμεί η δέσμευση αυτή να υλοποιηθεί με συγκεκριμένη πρόοδο εντός του Συμβουλίου και σταθερή στήριξη των πρωτοβουλιών της Επιτροπής.

2.2. Τα δημόσια όργανα των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αναπτύξει, τις τελευταίες δεκαετίες, πολιτικές κοινωνικής ένταξης για τους μετανάστες. Οι πολιτικές αυτές παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις λόγω των αρχικών υποθέσεων σχετικά με την προσωρινή φύση των μεταναστευτικών φαινομένων.

2.3. Τα κοινοτικά όργανα, από την πλευρά τους, αναπτύσσουν, επίσης, επί σειρά ετών θετικές πολιτικές για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Αυτές επικεντρώνονται σε πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στην διευκόλυνση της ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας, στο εκπαιδευτικό σύστημα, κ.λπ., όπως, επίσης, και σε πολιτικές που προωθούνται στο πεδίο της καταπολέμησης του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων.

2.4. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 1994⁽³⁾, για τις πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου, επεσήμανε ήδη ότι η κοινωνική ένταξη θα πρέπει να αποτελέσει έναν από τους τρεις κεντρικούς άξονες της μεταναστευτικής πολιτικής (οι άλλοι δύο είναι η συνεργασία με τις χώρες προέλευσης και ο έλεγχος των ροών). Οι προτάσεις της ανακοίνωσης της Επιτροπής⁽⁴⁾ σχετικά με τη νέα πολιτική μετανάστευσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών βασίζονται στην ισότητα των δικαιωμάτων, στην πρόοδο προς την ελεύθερη διακίνηση, στην ανάπτυξη μέτρων για την βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικοπολιτιστικής τους κατάστασης, καθώς και μέτρων κατά της ξενοφοβίας και των φυλετικών διακρίσεων.

2.5. Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν στο πεδίο αυτό υπήρξαν ποικίλες, ωστόσο χρειάζεται να αναφερθεί το πρόγραμμα Integra που επεδίωξε την ένταξη στην εργασιακή αγορά των ομάδων εκείνων που κινδυνεύουν από αποκλεισμό και επέτρεψε την εφαρμογή μεγάλου αριθμού σχεδίων που επικεντρώθηκαν στην μετανάστευση, όπως το σημερινό πρόγραμμα Equal⁽⁵⁾ που επιδιώκει παρόμοιους σκοπούς. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, που προσδιορίστηκε στην Διάσκεψη του Λουξεμβούργου το 1997, λόγω της προσέγγισής της όσον αφορά την καταπολέμηση των διακρίσεων στο χώρο της εργασίας.

(1) Βλέπε την πρόταση οδηγίας για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής, ΕΕ C 332 E της 27.11.2001 και την οδηγία για το καθεστώς του πρόσφυγα, ΕΕ C 62 της 27.2.2001.

(2) Βλέπε τη γνωμοδότηση που υιοθέτησε η ΟΚΕ στις 16.1.2002 και την γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 193 της 10.7.2001.

(3) Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(94) 23 τελικό και την γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 393 της 31.12.94.

(4) Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2001) 757 τελικό και την γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 260 της 17.9.2001.

(5) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 75 της 15.3.2000.

2.6. Η καταπολέμηση της ξενοφοβίας και των διακρίσεων, θέμα με τεράστια σημασία για την κοινωνική ένταξη, αναπτύχθηκε από τα κοινοτικά όργανα, ειδικότερα μετά την θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Ήδη ισχύουν δύο οδηγίες, μία για την ισότητα μεταχείρισης όλων των ατόμων ανεξάρτητα από την εθνική τους προέλευση και η άλλη σχετικά με την ισότητα μεταχείρισης στην εργασία όπως, επίσης, ένα πρόγραμμα δράσης για την εφαρμογή τους, που αποτελούν στερεή βάση για την ανάπτυξη πολιτικών κατά των διακρίσεων. Ωστόσο, η ΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία τις αδικαιολόγητες καθυστερήσεις που έχουν εμφανιστεί στην μεταγραφή των οδηγιών στις εθνικές νομοθεσίες ορισμένων κρατών μελών.

2.7. Σημαντική υπήρξε, επίσης, η δημιουργία, το 1997, του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας, οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ανέλαβε την διενέργεια αναλύσεων και υποβολή προτάσεων για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του ρατσισμού και των άλλων μορφών διακρίσεων σε όλη την επικράτεια της Κοινότητας.

2.8. Μολονότι υπάρχει σαφής τοποθέτηση των δημοσίων οργάνων υπέρ της κοινωνικής ένταξης, ωστόσο οι πολιτικές που έχουν αναπτυχθεί έως τώρα είναι σαφώς ανεπαρκείς. Οι διακρίσεις που συνεχίζουν να πλήττουν τους μετανάστες, και οι οποίες εκδηλώνονται σε σημαντικούς τομείς όπως είναι η μειονεκτική τους κατάσταση ως προς την πρόσβαση στην εργασία· ο διαχωρισμός στον αστικό χώρο και στις άλλες πτυχές της κοινωνικής ζωής· οι συγκρούσεις συνύπαρξης που εμφανίζονται σε διαφορετικά σημεία της Ευρώπης· κ.λπ., αποτελούν σαφείς ενδείξεις της ανεπάρκειας όσων έχουν γίνει μέχρι σήμερα στο πεδίο αυτό.

2.9. Πρέπει να δοθεί σημαντική ώθηση στις πολιτικές της κοινωνικής ένταξης και αυτό αφορά όλα τα όργανα, ευρωπαϊκά, εθνικά, περιφερειακά και τα τοπικά. Αυτή η νέα ώθηση θα πρέπει να συμπεριλάβει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, γιατί μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα που απαιτούν οι πολιτικές αυτές. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιβεβαιώνει τη βούλησή της να συμβάλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη των νέων πολιτικών κοινωνικής ένταξης και να συνδέσει σ' αυτές την ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών.

3. Οι πολιτικές για την ένταξη

3.1. Οι πολιτικές για την ένταξη των μεταναστών θα πρέπει να αναπτυχθούν από τα δημόσια και τα ιδιωτικά όργανα με ευρεία συμμετοχή και εμπλοκή των κοινωνικών οργανώσεων. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να στοχεύουν στην εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες όσον αφορά την πρόσβαση στα αγαθά, τις υπηρεσίες, και τις διαύλους συμμετοχής στην κοινωνία μας, στην εργασιακή τους ένταξη, στην πρόσβαση στη στέγαση, στην στοιχειώδη, την επαγγελματική και την πανεπιστημιακή κατάρτιση.

3.2. Αυτές οι πολιτικές ένταξης θα πρέπει να στοχεύουν, επίσης, την κοινωνία υποδοχής προκειμένου να μειωθούν οι διακριτικές κοινωνικές συμπεριφορές και να ευνοηθεί η επικοινωνία

και η συνεννόηση μεταξύ των μεταναστών και της κοινωνίας υποδοχής και να ενισχυθούν οι πολιτιστικές ανταλλαγές, η αμοιβαία κατανόηση και η συμμετοχή των μεταναστών στο ευρύτερο δυνατό φάσμα της κοινωνικής ζωής. Για το λόγο αυτό, οι πολιτικές ένταξης θα πρέπει να περιλαμβάνουν δράσεις που να απευθύνονται τόσο στους μετανάστες όσο και στον αυτόχθονο πληθυσμό.

3.3. Οι πολιτικές που ευνοούν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών δεν θα πρέπει να οδηγήσουν στην ιδιαίτερη κοινωνική αντιμετώπισή τους. Θα πρέπει να υπάρξουν ορισμένες δημόσιες δράσεις που απευθύνονται ειδικά στους μετανάστες, ωστόσο στην πλειονότητά τους θα πρέπει να αποτελούν δράσεις με στόχο να ενθαρρυνθούν οι μετανάστες να χρησιμοποιούν τα συνήθη μέσα και υπηρεσίες και να έχουν πρόσβαση στα αγαθά που προσφέρει η κοινωνία σε συνθήκες ισότητας με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

3.4. Η πολιτική ώθηση που απαιτεί η ένταξη των μεταναστών θα πρέπει να συνοδεύεται με αύξηση των πόρων των δημόσιων διοικήσεων. Σε όλα τα θεσμικά επίπεδα, Ευρωπαϊκή Ένωση, κράτη, περιφέρεια και τοπικές αρχές, πρέπει να καταρτιστούν προγράμματα δράσης υπέρ της ένταξης. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι η έως τώρα δράση υπήρξε σαφώς ανεπαρκής και ότι δεν μπορούν να θεωρηθούν ικανοποιητικά τα σημερινά επίπεδα κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Αυτό το αίτημα για μεγαλύτερη προσπάθεια των κρατών μελών όσον αφορά τις πολιτικές της μετανάστευσης, απευθύνεται και στις υποψήφιες χώρες για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

3.5. Η ΟΚΕ καταρτίζει γνωμοδότηση⁽¹⁾ σχετικά με μια ανοιχτή μέθοδο συντονισμού των πολιτικών για την μετανάστευση.

3.6. Ένα κοινοτικό πρόγραμμα-πλαίσιο

3.6.1. Για να προωθηθούν νέες πολιτικές ένταξης απαιτείται ταχύτερη και ευρύτερη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία, ενσωματωμένη στο σύνολο των κοινοτικών πολιτικών. Στο κοινοτικό πλαίσιο, είναι απαραίτητο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει την πρωτοβουλία κατάρτισης ενός ευρύτατου κοινοτικού προγράμματος-πλαίσιο για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων. Το πρόγραμμα αυτό πρέπει να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη προκειμένου όλα τα όργανα, σε όλα τα επίπεδα, να ενισχύσουν τις πολιτικές για την ένταξη. Αυτό το πρόγραμμα-πλαίσιο θα πρέπει να στηρίζεται στην ευρύτερη δυνατή δέσμευση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και, γι' αυτό το σκοπό, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή μπορεί να διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο.

3.6.2. Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να καλύπτουν όλα τα στάδια της διαδικασίας, από την πρώτη υποδοχή των μεταναστών έως την εξίσωσή τους στην πράξη, από απόψεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, προς τους υπόλοιπους πολίτες. Αυτό συνεπάγεται ανάπτυξη δράσεων σε πολυάριθμους χώρους. Στην παρούσα γνωμοδότηση δεν μπορούν να αναφερθούν όλες, θα επισημανθούν, ωστόσο, εκείνες που θεωρούνται σημαντικότερες.

(1) Βλέπε τη γνωμοδότηση «Μέθοδος ανοικτού συντονισμού για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης».

3.6.3. Στην πρώτη υποδοχή θα πρέπει να διατεθούν τα αναγκαία μέσα που θα επιτρέπουν, οπουδήποτε στην Ευρώπη και εάν εγκαθίσταται ο μετανάστης, τούτο να γίνεται με συνθήκες οι οποίες θα ευνοούν την ένταξή του. Η ΟΚΕ κατήρτισε γνωμοδότηση ⁽¹⁾ για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση και την άσκηση ανεξάρτητων οικονομικών δραστηριοτήτων προτείνοντας να διασφαλίζονται στους οικονομικούς μετανάστες ευνοϊκές συνθήκες υποδοχής. Η ΟΚΕ ανέλυσε, επίσης, τις συνθήκες υποδοχής των προσώπων που ζητούν άσυλο στα κράτη μέλη ⁽²⁾. Η ΟΚΕ στις γνωμοδοτήσεις της προτείνει να προωθηθούν δράσεις για μια αξιοπρεπή εγκατάσταση, υπηρεσίες παροχής συμβουλών σχετικά με νομικά θέματα που αφορούν τους υπηκόους τρίτων χωρών, υπηρεσίες ενημέρωσης σε διάφορες γλώσσες, μαθήματα γλωσσών τα οποία κάθε άτομο που έχει αφιχθεί πρόσφατα μπορεί να παρακολουθήσει, υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού κ.λπ.

3.6.4. Η εργασιακή ένταξη είναι, χωρίς αμφιβολία, ένας από τους άξονες της κοινωνικής ένταξης, δεδομένου ότι χωρίς αυτή δεν υπάρχει ένταξη σε πολλά πεδία της κοινωνικής ζωής. Οι πολιτικές απασχόλησης θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τη νέα πολιτική για τη μετανάστευση και να διευκολύνουν την πρόσβαση των μεταναστών στην απασχόληση ⁽³⁾.

3.6.5. Η στέγαση και το αστικό περιβάλλον αποτελούν φανερά εκδήλωση της πραγματικής κατάστασης ένταξης ή κοινωνικού αποκλεισμού. Σε πολλούς τόπους, η κατοικία και το αστικό περιβάλλον αποτελούν ανησυχητικούς δείκτες για τον βαθμό της υποβάθμισης των συνθηκών ζωής και του αποκλεισμού των μεταναστών, όχι μόνο όσων αφιχθήσαν πρόσφατα αλλά και όσων διαμένουν στη χώρα επί μεγάλο χρονικό διάστημα.

3.6.6. Η πλήρης πρόσβαση στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας χωρίς διακρίσεις συνιστά μια άλλη πτυχή μεγάλης σημασίας για το παρόν και το μέλλον της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Μέσω κατάλληλων ευρωπαϊκών μέτρων, οι αρμόδιες αρχές θα μπορούν να αναγνωρίζουν ακαδημαϊκούς τίτλους και επαγγελματικά προσόντα που έχουν αποκτηθεί στην χώρα προέλευσης αποτρέποντας έτσι οποιαδήποτε μορφή διακρίσεων.

3.6.7. Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και οι υπόλοιπες δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσιτές στους μετανάστες σε συνθήκες ισότητας με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Αυτό συνεπάγεται εξάλειψη διακρίσεων κάθε μορφής και προσαρμογή των υπηρεσιών και των παροχών σ' αυτή την προσπάθεια εξίσωσης.

3.6.8. Απαιτούνται προγράμματα δράσης σε όλα τα επίπεδα προκειμένου να προστατευθούν οι μετανάστες από το ρατσισμό, την ξενοφοβία, τη βία και τις οποιασδήποτε μορφής διακρίσεις. Οι δημόσιες αρχές, οι επιχειρήσεις, τα ιδιωτικά ιδρύματα, οι κοινωνικοί εταίροι, και το σύνολο της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να συνδεθούν με τα προγράμματα αυτά με προληπτικό τρόπο. Αναμφίβολα, η πρόβλεψη αυτών των κοινωνικών προβλημάτων είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποτραπεί η ανάπτυξή τους.

3.6.9. Η προώθηση στην Ευρώπη της επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών και των θετικών αξιών της πολιτιστικής πολυμορφίας πρέπει να αποτελέσει μια από τις αποστολές των δημόσιων θεσμών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η πολιτιστική ένταξη των μεταναστών και των απογόνων τους πρέπει να γίνει με σεβασμό των αξιών και των πολιτιστικών παραδόσεών τους, ώστε η πολυφωνία να καταστεί η πολιτιστική ανάπτυξη που η κοινωνία υποδοχής αποδέχεται φυσιολογικά.

3.6.10. Η συμμετοχή των πολιτών πρέπει να διαθέτει κατάλληλους μηχανισμούς προκειμένου να ανοίξει προς τους μετανάστες. Η συλλογική και η πολιτιστική ζωή γενικότερα θα πρέπει να είναι προσιτή στους μετανάστες με τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ο στόχος αυτός πρέπει να επιδιωχθεί από διαφορετικές πλευρές. Αφενός, είναι αναγκαίο οι σημερινές οργανώσεις της κοινωνίας υποδοχής να συμπεριλάβουν τους μετανάστες: οι οργανώσεις των συνοικιών, οι οργανώσεις του εκπαιδευτικού κόσμου, οι εργοδοτικές οργανώσεις, οι εργατικές οργανώσεις, τα κόμματα και τα πολιτικά κινήματα, οι αθλητικοί σύλλογοι, οι επαγγελματικοί σύλλογοι, οι ΜΚΟ κ.λπ. πρέπει να συμπεριλαμβάνουν στους κόλπους τους μετανάστες. Για το λόγο αυτό, οι ίδιες οι οργανώσεις πρέπει να εξαλείψουν οποιαδήποτε συμπεριφορά διακρίσεων και να προωθήσουν δράσεις που διευκολύνουν την ισότιμη συμμετοχή των μεταναστών.

3.6.11. Κατά τη σύλληψη των δράσεων των πολιτών, είτε αυτές είναι πολιτιστικές, αθλητικές, θρησκευτικές είτε εορταστικές, κ.λπ., θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική σύνθεση του πληθυσμού των κοινοτήτων μας με τρόπο ώστε οι μετανάστες να μπορούν να συμμετέχουν εύκολα στις δράσεις αυτές.

3.6.12. Οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας είναι πολύ θετικοί οργανισμοί για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Η ισότιμη συμμετοχή με τους υπόλοιπους πολίτες διευκολύνει το διάλογο και την αλληλεπίδραση των ατόμων.

3.6.13. Η ένταξη των μεταναστών απαιτεί συνεχείς πολιτικές και δράσεις προκειμένου να αποτραπούν καταστάσεις αποκλεισμού και κοινωνικού διαχωρισμού που σήμερα εμφανίζονται σε πολλά σημεία της Ευρώπης και πλήττουν τους απογόνους των μεταναστών. Άτομα που είναι υπήκοοι των κρατών μελών, απόγονοι δεύτερης και τρίτης γενιάς, ορισμένες φορές υφίστανται φυλετικές διακρίσεις.

⁽¹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση που υιοθέτησε η ΟΚΕ στις 16.1.2002.

⁽²⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 48 της 21.2.2002.

⁽³⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ σχετικά με τις οδηγίες για την απασχόληση το 2002, ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

3.7. Σύστημα παρατήρησης και αξιολόγησης

3.7.1. Από κοινού με το κοινοτικό πρόγραμμα-πλαίσιο, πρέπει να θεσπιστεί σύστημα παρατήρησης που να επιτρέπει να αξιολογούνται τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται με την ανάπτυξη των πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Το σύστημα αυτό: πρέπει να διαθέτει ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες για την ανάλυση των αποτελεσμάτων, πρέπει να προσδιορίζει ακριβείς στόχους και συγκεκριμένα προγράμματα εφαρμογής, να προβαίνει σε συστάσεις προς τα δημόσια όργανα και την κοινωνία των πολιτών, τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών.

3.7.2. Το προτεινόμενο σύστημα παρατήρησης και αξιολόγησης πρέπει να αποτελέσει τμήμα της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού που πρόκειται να εγκρίνει το Συμβούλιο για την ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης.

3.7.3. Το προτεινόμενο σύστημα πρέπει να στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ιδιαίτερα στην συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

4. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην κοινωνική ένταξη

4.1. Η εργασία και οι εργασιακές σχέσεις

4.1.1. Η διάθεση των δεόντων οικονομικών πόρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου τα άτομα να μην αποκλείονται κοινωνικά. Η εργασία είναι ο τρόπος μέσω του οποίου αποκτώνται οι οικονομικοί πόροι και αναπτύσσονται οι επαγγελματικές ικανότητες. Επιπλέον, η εργασία αποτελεί θεμελιώδη σύνδεσμο στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ατόμων, τόσο ως ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα όσο και ως μισθωτή απασχόληση.

4.1.2. Η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στην επαγγελματική κατάρτιση, στην εργασία και στις αντίστοιχες κοινωνικές παροχές είναι βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης. Ωστόσο, δεν μπορεί να γίνεται λόγος για ένταξη στην εργασία εάν οι μετανάστες αντιμετωπίζουν καταστάσεις διακρίσεων.

4.1.3. Γενικώς, οι μετανάστες συναντούν μεγαλύτερες δυσκολίες από τους υπηκόους της χώρας υποδοχής προκειμένου να ιδρύσουν και να διαχειριστούν μια επιχείρηση όπως και για να έχουν ίση μεταχείριση στην αγορά εργασίας και, τέλος, να εξεύρουν απασχόληση ποιότητας. Είναι βέβαιο ότι η εξεύρεση απασχόλησης ποιότητας είναι μια δυσκολία που αντιμετωπίζουν διάφορες κοινωνικές ομάδες και πολλά άτομα. Ωστόσο, για τους μετανάστες η δυσκολία αυτή αυξάνεται σημαντικά όχι μόνο για τα ανειδίκευτα άτομα αλλά, επίσης, και για τα πιο ειδικευμένα. Οι επαγγελματικοί σύλλογοι πρέπει να προωθούν την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων από τους μετανάστες σε ίσες συνθήκες με τους υπόλοιπους επαγγελματίες χωρίς την παραμικρή διάκριση.

4.1.4. Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, πρέπει να υιοθετήσουν κατάλληλα κριτήρια τα οποία θα διευκολύνουν την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Οι μετανάστες σε αναζήτηση εργασίας θα πρέπει να εγγράφονται στις δημόσιες υπηρεσίες και, για το λόγο αυτό, θα πρέπει να διευκολυνθεί η πληροφόρηση. Οι εργατικές ενώσεις και οι υπόλοιπες κοινωνικές οργανώσεις μπορούν να συμβάλουν στην μετάδοση των πληροφοριών. Σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όπου οι μετανάστες συναντούν ειδικά προβλήματα πρόσβασης στην εργασία, οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης θα πρέπει να προβλέψουν ειδικές πολιτικές για τη διευκόλυνση της πραγματικής ένταξης όλων των ατόμων στην αγορά εργασίας χωρίς καμία μορφή διάκρισης.

4.1.5. Οι κοινωνικοί εταίροι, που διαχειρίζονται σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και αποτελούν βασικούς πυλώνες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στην Ευρώπη, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη των μεταναστών. Ωστόσο, είναι εμφανές ότι, στην αγορά εργασίας και από απόψεως όρων εργασίας, πολλοί μετανάστες υπόκεινται σε συνθήκες που παραβιάζουν τους εργασιακούς και κοινωνικούς κανόνες όπως επίσης και σε απαράδεκτες καταστάσεις διακρίσεων.

4.1.6. Στα πλαίσια των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των εργασιακών σχέσεων, οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να αναλάβουν την ευθύνη που τους αντιστοιχεί όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να προωθήσουν την εξάλειψη από τις συλλογικές συμβάσεις, τη νομοθεσία και τις εργασιακές πρακτικές, κάθε μορφής άμεσων ή έμμεσων διακρίσεων. Οι διακρίσεις αυτές μπορούν να γίνονται λόγω φύλου, εθνικής ή μειονοτικής προέλευσης, πολιτισμού, θρησκείας, ηλικίας, κ.λπ. Συχνά, μάλιστα, οι μετανάστες συσσωρεύουν στο πρόσωπό τους πολλούς παράγοντες διακρίσεων.

4.1.7. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει στους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο να εξετάσουν, στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου και της αυτονομίας που ο καθένας διαθέτει, τη σκοπιμότητα προώθησης κοινωνικών συμφωνιών και πρωτοβουλιών προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη των μεταναστών μέσω της βελτίωσης των εργασιακών σχέσεων και των συνθηκών εργασίας και της εξάλειψης κάθε μορφής διακρίσεων.

4.1.8. Επίσης, πρέπει πάντοτε να λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά συστήματα συλλογικών διαπραγματεύσεων, εργασιακών σχέσεων, και κοινωνικής ασφάλειας που υφίστανται στα κράτη μέλη. Ωστόσο, οι κοινωνικοί εταίροι στα διάφορα επίπεδα — κράτος, περιφέρεια, κλάδος, επιχείρηση — οφείλουν να συγκροτήσουν όργανα αξιολόγησης και διαπραγμάτευσης για την προώθηση της ένταξης των μεταναστών στον εργασιακό χώρο.

4.1.9. Η δια βίου εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες μέσο για την προώθηση της πραγματικής ισότητας των ατόμων στην αγορά εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να ενισχύσουν τις δράσεις τους προκειμένου οι μετανάστες να έχουν πρόσβαση στη δια βίου εκπαίδευση σε συνθήκες ισότητας με τους υπηκόους των χωρών. Οι μετανάστες που δεν γνωρίζουν τις γλώσσες της κοινωνίας στην οποία διαμένουν έχουν μια πρόσθετη δυσκολία πρόσβασης στη δια βίου εκπαίδευση και στην απασχόληση. Γι' αυτό και απαιτούνται ειδικές δράσεις συνεχούς επιμόρφωσης για τους αλλόφωνους μετανάστες.

4.1.10. Κατά την εξέλιξη της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας, πολλά άτομα συναντούν πρόσθετες δυσκολίες λόγω του γεγονότος ότι είναι μετανάστες. Για το σκοπό αυτό, οι κοινωνικοί εταίροι στα διάφορα πλαίσια θα προσπαθήσουν να διευκολύνουν την πραγματική ισότητα κατά την εξέλιξη των επαγγελματικών σταδιοδρομιών καθώς και στο μισθολογικό επίπεδο για όλα τα άτομα, χωρίς διάκριση καμίας μορφής.

4.1.11. Το κοινοτικό πρόγραμμα-πλαίσιο που προτείνουμε με στόχο τη βελτίωση της ένταξης των μεταναστών πρέπει να συμπεριλαμβάνει στόχους και δράσεις που απευθύνονται ειδικά στους κοινωνικούς εταίρους οι οποίοι ενδείκνυται να συνδεθούν με το πρόγραμμα αυτό.

4.1.12. Στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση⁽¹⁾ που καταρτίζονται κάθε χρόνο μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού θα πρέπει να συμπεριληφθούν τα κριτήρια για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών όπως, επίσης, και στόχοι και δράσεις για να διευκολυνθεί η ένταξη μέσω της απασχόλησης των μεταναστών.

4.2. Η τοπική κοινότητα

4.2.1. Ορισμένες φορές οι μετανάστες διαμένουν σε υποβαθμισμένα αστικά γκέτο που έχουν εγκαταλειφθεί από τις δημόσιες αρχές. Αυτό συνιστά φαινόμενο κοινωνικού αποκλεισμού που δυστυχώς εμφανίζεται σε πολλές ευρωπαϊκές περιοχές και αποτελεί πηγή πολυάριθμων συγκρούσεων. Μιλάμε για γκέτο όταν παρουσιάζεται υψηλή αστική συγκέντρωση ατόμων της ίδιας εθνικής ή πολιτιστικής προέλευσης που συχνά συνοδεύεται από δημόσια αδιαφορία και πολεοδομική και κοινωνική υποβάθμιση. Το γκέτο δεν δημιουργείται από τη συγκέντρωση αλλά από την έλλειψη δημόσιας φροντίδας και τις διακρίσεις στην πρόσβαση σε αγαθά και δημόσιες υπηρεσίες όπως, επίσης, και στην κοινωνική και αστική ζωή της κοινότητας.

4.2.2. Τα άτομα που διαβιούν υπό τις συνθήκες αυτές υφίστανται σε σοβαρό βαθμό ακραίες συνθήκες ανισότητας και διακρίσεων. Πάντως, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινότητα πρέπει να αποτελέσει πρωταρχικό στόχο της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών και των δημόσιων αρχών.

4.2.3. Οι μετανάστες πρέπει να εγγράφονται στα μητρώα των κατοίκων της περιοχής στην οποία διαμένουν, δεδομένου ότι από την διοικητική αυτή πράξη απορρέουν καθορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών, πράγμα που συγκροτεί το πρώτο βήμα προς την ένταξη.

4.2.4. Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών περιοχών υφίστανται διαφορετικές οργανώσεις πολιτών που συνεργάζονται με τις τοπικές αρχές για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων και για την προώθηση των αγαθών κοινωνικών σχέσεων καλής γειτονίας. Ανάλογα με τις παραδόσεις της κάθε χώρας, οι οργανώσεις αυτές έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, αναπτύσσουν μια σημαντική λειτουργία ως παράγοντες οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό επίπεδο.

4.2.5. Οι οργανώσεις αυτές θα πρέπει να ανοίξουν τις πόρτες τους στη συμμετοχή των μεταναστών, προκειμένου να λάβουν υπόψη τις ανησυχίες, τα προβλήματα και τις απόψεις τους στα προγράμματα και τις δραστηριότητές τους. Στόχος πρέπει να είναι όλα τα άτομα, δηλαδή και οι μετανάστες, να αποτελέσουν ενεργό τμήμα της τοπικής κοινότητας σε συνθήκες ισότητας. Η δραστηριότητα των κοινωνικών θελώντων, ενθαρρύνοντας την συνεργασία των μεταναστών με τους υπόλοιπους πολίτες, συμβάλει στην κοινωνική ένταξη.

4.2.6. Σε πολλές περιοχές, οι μετανάστες συναντούν τεράστιες δυσκολίες για να αποκτήσουν αξιοπρεπή κατοικία. Ορισμένες φορές, υποχρεώνονται να διαμένουν στοιβαγμένοι, σε κατοικίες πολύ χαμηλής ποιότητας, καθώς και σε περιφερειακά και φθαρμένα προαστιακά συγκροτήματα. Η διευκόλυνση των ατόμων αυτών να αποκτήσουν κατάλληλη κατοικία είναι η πρώτη ευθύνη των δημόσιων αρχών και κυρίως των τοπικών αρχών. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο οι τοπικές διοικήσεις να διαθέτουν κοινωνικές κατοικίες και δημόσιες ενισχύσεις για την επιδότηση του ενοικίου για τα άτομα που έχουν ανάγκη (αυτόχθονες ή μετανάστες), σε συνθήκες ισότητας και χωρίς καμία μορφή διάκρισης. Η ορθή πολεοδομική διαχείριση και μια αποτελεσματική στεγαστική πολιτική αποτελούν απαραίτητο μέσο για την κοινωνική ένταξη.

4.2.7. Ορισμένες φορές, οι ιδιοκτήτες των κατοικιών αρνούνται να τις νοικιάσουν σε μετανάστες με μια σαφή και καταδικαστέα συμπεριφορά ξενοφοβίας και ρατσισμού. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να δρουν με αποφασιστικότητα για την πρόληψη και την εξάλειψη αυτής της συμπεριφοράς που καθιστά για τους μετανάστες ακόμη δυσκολότερη την εξεύρεση κατάλληλης κατοικίας.

4.2.8. Η ορθή υποδοχή των μεταναστών από τις τοπικές κοινότητες είναι απαραίτητη για την ένταξη. Όμως, ορισμένες φορές οι γείτονες υποδέχονται τους μετανάστες με επιφύλαξη και δυσπιστία και ακόμη με συμπεριφορά ξενοφοβίας και αποκλεισμού. Πολυάριθμες οργανώσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου δρουν για να διευκολύνουν την αποδοχή των μεταναστών από την κοινότητά τους, αναπτύσσοντας ένα σημαντικό έργο αλληλεγγύης και κοινωνικής ένταξης. Οι οργανώσεις αυτές προωθούν, επίσης, εκστρατείες ενημέρωσης των γειτόνων με στόχο να εξαλειφθούν οι μειονοτικές συμπεριφορές ξενοφοβίας που ενδέχεται να εκδηλωθούν. Ενημερώνουν, επίσης, τους μετανάστες για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στη νέα κοινωνία που τους υποδέχεται.

4.2.9. Αυτές οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να μπορούν να εκφράζουν τις γνώμες τους στις δημόσιες αρχές σχετικά με την κατάρτιση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων ένταξης. Οι δραστηριότητές τους επίσης, πρέπει να υποστηρίζονται.

(1) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ, στην ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

4.3. Το εκπαιδευτικό σύστημα

4.3.1. Το εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί στις κοινωνίες μας ένα πλαίσιο στο οποίο τα αγόρια και τα κορίτσια αποκτούν γνώσεις και ικανότητες. Ωστόσο, είναι και ο τόπος στον οποίο πρωτοεμφανίζονται και αναπτύσσονται οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης και αίσθησης του πολίτη και όπου μεταδίδονται οι κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες. Επίσης, έχει πολιτική σημασία στο βαθμό που αποτελεί θεμελιώδες μέσο για να διευκολυνθεί η ισότητα των ευκαιριών.

4.3.2. Η διασφάλιση της πρόσβασης σε συνθήκες ισότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα ήδη από την προσχολική ηλικία των παιδιών των μεταναστών είναι πρωταρχική για να προχωρήσει η κοινωνική ένταξη. Ωστόσο, ορισμένες φορές αυτά τα παιδιά συναντούν συγκεκριμένες δυσκολίες πρόσβασης στην εκπαίδευση σε συνθήκες ισότητας δεδομένου ότι υφίστανται σαφείς συνθήκες διακρίσεων: εκπαιδευτικά κέντρα χαμηλής ποιότητας, κείμενα και υλικό που έχουν περιεχόμενο που ευνοούν τον αποκλεισμό, ορισμένες φορές διακριτική μεταχείριση από τους καθηγητές και τα άλλα παιδιά. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να καταρτίσουν κατάλληλες πολιτικές για την αποτροπή αυτών των καταστάσεων που είναι απαράδεκτες για τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Επίσης, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο η εκπαιδευτική κοινότητα, οι οργανώσεις, και οι σύλλογοι που την συγκροτούν.

4.3.3. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή για την εκπαίδευση των μεταναστών. Η εκμάθηση της γλώσσας, η γνώση των ανθρωπίνων, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που ισχύουν στην χώρα υποδοχής, η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν θεμελιώδη εργαλεία για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και των οικογενειών τους, λόγω του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος που έχει η επιμόρφωση των γυναικών.

4.3.4. Οι ενώσεις και οι σύλλογοι των εκπαιδευτικών, οι εργοδότες και η κοινωνική πρωτοβουλία θα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη να προωθήσουν την ισότητα ευκαιριών σε όλα τα παιδιά στο εκπαιδευτικό σύστημα, όποια και εάν είναι η καταγωγή, η εθνότητα, η θρησκεία, η γλώσσα ή ο πολιτισμός τους. Επίσης, πρέπει να φροντίζουν από κοινού με τις δημόσιες αρχές προκειμένου το εκπαιδευτικό σύστημα να μεταδίδει τις αξίες της ανεκτικότητας και της πολυφωνίας.

4.3.5. Πρέπει να αναλυθεί το περιεχόμενο των κειμένων και των άλλων εκπαιδευτικών μέσων προκειμένου να εξαλειφθούν όλες οι αρνητικές θεωρήσεις για τους μετανάστες καθώς και οποιαδήποτε άλλη έμμεση ή άμεση, έστω και καλυμμένη, θεώρηση ρατσιστικού ή ξενοφοβικού περιεχομένου όπως, επίσης, κάθε αρνητική εκτίμηση των διαφορετικών πολιτισμών.

4.3.6. Οι ενώσεις γονέων και κηδεμόνων των μαθητών μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για τη συμμετοχή της κοινωνίας στο σχολικό περιβάλλον. Οι ενώσεις αυτές μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ένταξη των παιδιών των μεταναστών και στη διασφάλιση ίσης μεταχείρισης εντός του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι ενώσεις αυτές πρέπει να ανοίξουν στην συμμετοχή των μεταναστών προκειμένου οι ανησυχίες τους και τα προβλήματα των παιδιών τους να λαμβάνονται υπόψη δεόντως.

4.3.7. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των μεταναστών στο σχολείο, είναι το πέρασμα στην επαγγελματική κατάρτιση και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι δημόσιες αρχές και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να δεσμευτούν ώστε να εξαλειφθούν όλα τα σημερινά εμπόδια και να εφαρμοστούν θετικές πολιτικές για να επιτευχθεί πραγματική ισότητα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

4.3.8. Η κατάρτιση των ενηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα έχει μεγάλη σημασία στις πολιτικές της κοινωνικής ένταξης. Οι δημόσιες αρχές, οι οργανώσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου, και οι οργανώσεις που δρουν στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος οφείλουν να συνεργαστούν ενεργά για να παρασχεθεί κατάρτιση στους μετανάστες σε όλα τα επίπεδα.

4.3.9. Η μητρική γλώσσα των μεταναστών αποτελεί πολιτιστική αξία για τα άτομα αυτά που την ομιλούν και για την κοινωνία υποδοχής και, για το λόγο αυτό, η διδασκαλία και η χρήση της πρέπει να προωθηθούν από τις δημόσιες αρχές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι συμφωνίες με τις χώρες προέλευσης για την προώθηση της γλώσσας και του πολιτισμού τους αποτελούν θετικό στοιχείο.

4.4. Οι υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και οι λοιπές δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες

4.4.1. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το δικαίωμα όλων των ανθρώπων στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και σε ορισμένες υπηρεσίες και κοινωνικές παροχές αποτελεί κοινό κεκτημένο και, για το λόγο αυτό, οι δημόσιες αρχές δεσμεύονται να τις παρέχουν στα πλαίσια των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας κάθε κράτους μέλους. Οι μετανάστες πρέπει να έχουν το δικαίωμα χρήσης των δημόσιων υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των άλλων κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών στις ίδιες συνθήκες με τους υπηκόους της χώρας υποδοχής, χωρίς καμία μορφή διάκρισης. Εάν ορισμένα άτομα αποκλείονται από το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις κοινωνικές υπηρεσίες που χρειάζονται, βρισκόμαστε ενώπιον σεναρίου διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού.

4.4.2. Για να εξαλειφθούν οι φραγμοί των διακρίσεων που σε πολλές περιπτώσεις εμποδίζουν την πρόσβαση των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες, οι οργανώσεις των επαγγελματιών του τομέα και των χρηστών των εν λόγω υπηρεσιών, όπως και οι ΜΚΟ, μπορούν να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο.

4.4.3. Συχνά, πολλοί μετανάστες δεν γνωρίζουν ότι δικαιούνται να κάνουν χρήση των δημόσιων υπηρεσιών. Επίσης, αγνοούν τους κανόνες της λειτουργίας τους. Οι δημόσιες αρχές — εθνικές, περιφερειακές, τοπικές — πρέπει να προωθήσουν ενημερωτικές εκστρατείες στις γλώσσες των μεταναστών προκειμένου να τους ενημερώσουν για τα χαρακτηριστικά των δημόσιων υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των άλλων κοινωνικών υπηρεσιών. Οι ενώσεις των μεταναστών, οι ΜΚΟ και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δρουν στα πλαίσια των υπηρεσιών αυτών, πρέπει να συνεργαστούν με τις δημόσιες αρχές στις ενημερωτικές εκστρατείες αυτές.

4.4.4. Πολυάριθμες είναι οι ενώσεις, θρησκευτικές κοινότητες και ΜΚΟ που δρουν στα κράτη μέλη για την προώθηση των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των άλλων κοινωνικών υπηρεσιών. Οι εν λόγω ενώσεις πρέπει να συμπεριλάβουν μεταξύ των μελών τους μετανάστες και να καταρτίσουν προγράμματα που θα αποβλέπουν στη διευκόλυνση της χρήσης των δημόσιων υπηρεσιών από τους μετανάστες. Επίσης, πρέπει να φροντίσουν ώστε οι δημόσιες υπηρεσίες να διαθέτουν ειδικευμένο προσωπικό για τους μετανάστες όταν αυτό είναι απαραίτητο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, θα χρειαστεί, επίσης, να προωθήσουν εκστρατείες ιατροφαρμακευτικής κατάρτισης που θα απευθύνονται κυρίως στους μετανάστες.

4.4.5. Αυτές οι ενώσεις και ΜΚΟ πρέπει να προωθήσουν κατάλληλες δραστηριότητες ώστε οι δημόσιες αρχές, κατά τη διαχείριση των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των άλλων κοινωνικών υπηρεσιών, να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες των μεταναστών και, για το λόγο αυτό, να προσαρμόσουν τις υπηρεσίες αυτές, εφόσον απαιτείται κάτι τέτοιο, προκειμένου αφενός να επιλύσουν τα γλωσσικά προβλήματα στην επικοινωνία μεταξύ του επαγγελματικού προσωπικού και των χρηστών και, αφετέρου, να συνεκτιμώνται οι πολιτιστικές και θρησκευτικές πτυχές που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις επαφές με τους μετανάστες.

4.4.6. Οι επαγγελματικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να εμπλακούν ενεργώς στα προγράμματα που καταρτίζονται ώστε οι υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και οι άλλες κοινωνικές υπηρεσίες να προσεγγίσουν τους μετανάστες. Το επαγγελματικό προσωπικό πρέπει να καταρτιστεί καταλλήλως προκειμένου να διευκολυνθεί η χρήση των δημόσιων αυτών υπηρεσιών από τους μετανάστες.

4.4.7. Οι δημόσιες αρχές και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να αναπτύξουν ευρύτατες ενημερωτικές εκστρατείες προκειμένου πληροφορηθούν οι μετανάστες για την ύπαρξη και την λειτουργία των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και των λοιπών κοινωνικών δημόσιων υπηρεσιών και να μπορούν να τις χρησιμοποιούν σε συνθήκες ισότητας με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

4.5. Τα όργανα και οι θρησκευτικές οργανώσεις

4.5.1. Οι θρησκείες εκτός από το ότι αποτελούν συστήματα ειδικής πίστωσης και συλλογικής πρακτικής, προωθούν ηθικούς κώδικες και κανόνες συμπεριφοράς που καθοδηγούν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή των ανθρώπων και ειδικότερα των μελών των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων. Γενικότερα, τα ιδρύματα και οι οργανώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα προωθούν δραστηριότητες και αξίες ανθρωπιστικού χαρακτήρα και αλληλεγγύης που ενισχύουν τη συμμετοχή του πολίτη και μια συμπεριφορά που ευνοεί την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία.

4.5.2. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ορισμένες ακραίες και μισαλλόδοξες θρησκευτικές τοποθετήσεις μπορούν να ενισχύσουν την ξενοφοβία και τον αποκλεισμό. Στην ίδια την ιστορία της Ευρώπης συναντούμε παραδείγματα που δεν θα πρέπει να λησμονηθούν. Τα ιδρύματα και οι οργανώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα θα πρέπει να αποβάλουν από τους κόλπους τους οποιοδήποτε στοιχείο που ενθαρρύνει σε αποκλεισμό και κυρίως τα στοιχεία εκείνα που έχουν θρησκευτική θεμελίωση.

4.5.3. Πολυάριθμες είναι οι οργανώσεις και τα ιδρύματα ανθρωπιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα που προωθούνται από διάφορες θρησκείες και εκκλησίες και που δρουν στην κοινωνία μας σε διάφορα πλαίσια της κοινωνικής ζωής. Οι ενώσεις και τα ιδρύματα αυτά επιτελούν σημαντικό έργο υπέρ της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.

4.5.4. Αυτές οι ενώσεις και τα ιδρύματα μπορούν να προωθήσουν εκστρατείες μεταξύ των πιστών και να συνεργαστούν με τις δημόσιες αρχές και τις άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να ενισχυθεί η συνύπαρξη ατόμων διαφορετικής θρησκείας και πολιτιστικής παράδοσης. Επίσης, μπορεί να ενισχυθεί η οικουμενική συνεργασία των διαφόρων Εκκλησιών ή δογμάτων.

4.6. Οι αθλητικοί σύλλογοι

4.6.1. Ο αθλητισμός στις ημέρες μας είναι κάτι παραπάνω από μια ανθρώπινη δραστηριότητα. Ειδικότερα, τα μαζικά αθλήματα προϋποθέτουν συχνά συλλογικούς δεσμούς και πρότυπα συμπεριφοράς τόσο για τους νέους όσο και για τα παιδιά.

4.6.2. Μολονότι πολλές φορές μεταξύ των οπαδών των μεγάλων συλλόγων παρεισφρύουν ρατσιστικές, ξενόφοβες, και βίαιες ομάδες οι οποίες πρέπει να καταπολεμηθούν, η πραγματικότητα είναι ότι στη σημερινή Ευρώπη ο αθλητισμός ασκεί ένα πολύ σημαντικό έργο ευνοώντας την εθνική και πολιτιστική ισότητα και προωθώντας την κοινωνική ένταξη.

4.6.3. Οι ενώσεις, οι φορείς, και οι χορηγοί που δρουν στις μεγάλες αθλητικές εκδηλώσεις πρέπει να καταδικάσουν τις ξενόφοβες και ρατσιστικές συμπεριφορές για να εξουδετερώσουν από τους κόλπους τους τις ακραίες ομάδες και να ενθαρρύνουν την κοινωνική αποδοκιμασία των συμπεριφορών αυτών δρώντας δυναμικά ώστε να προωθήσουν ένα σαφές μήνυμα ισότητας μεταξύ των ανθρώπων. Ο τεράστιος κοινωνικός αντίκτυπος των δραστηριοτήτων τους απαιτεί υπεύθυνη συμπεριφορά.

4.6.4. Πέρα από την συμμόρφωση προς τους νόμους, οι μεγάλες αθλητικές οργανώσεις και σύλλογοι πρέπει να καταρτίσουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο κώδικα δεοντολογίας προκειμένου να εξουδετερώσουν νοοτροπίες και ομάδες που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και να ενισχύσουν έτσι ανθρωπιστικές συμπεριφορές που προωθούν την ένταξη των μεταναστών.

4.6.5. Οι αθλητικές ενώσεις και ομάδες πρέπει να διασφαλίζουν ότι η συμμετοχή των μεταναστών ή μελών εθνοτικών μειονοτήτων δεν υπόκειται σε καμίας μορφής διάκριση και ότι τα άτομα αυτά δεν αποκλείονται με κανένα τρόπο από τις διάφορες δραστηριότητές τους.

4.7. Οι οργανώσεις των ανθρώπινων και πολιτικών δικαιωμάτων

4.7.1. Πολυάριθμες ενώσεις και οργανώσεις δρουν στα κράτη μέλη στο πεδίο της υποστήριξης των ανθρώπινων και πολιτικών δικαιωμάτων όλων των ατόμων. Πολλές από τις οργανώσεις αυτές έχουν ευρύτατη εμπειρία στον αγώνα για την κοινωνική ισότητα και τα πολιτικά δικαιώματα.

4.7.2. Στην ευρωπαϊκή κοινωνία, τα προβλήματα σχετικά με τα ανθρώπινα και τα πολιτικά δικαιώματα πλήττουν ολοένα και σοβαρότερα τους μετανάστες και, για το λόγο αυτό, οι οργανώσεις αυτές και οι ΜΚΟ έχουν από καιρό αφιερώσει στα ζητήματα αυτά την δράση και τον προβληματισμό τους.

4.7.3. Ιδιαίτερα χρήσιμες από την άποψη αυτή είναι οι οργανώσεις που δρουν στο πεδίο της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Επιτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό έργο καταγγέλλοντας τις παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων, παρέχοντας πληροφόρηση και κινητοποιώντας την κοινωνία. Πρέπει, επίσης, να τονιστεί το προληπτικό τους έργο για την αποτροπή των εν λόγω συμπεριφορών. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία πλήττουν, επίσης, τα άτομα που είναι απόγονοι μεταναστών, δεύτερης ή τρίτης γενιάς, πράγμα που δείχνει πόσο απέτυχαν οι πολιτικές ένταξης.

4.7.4. Οι αντιπροσωπευτικές ενώσεις που δρουν στον τομέα αυτό πρέπει να εκφράζουν τη γνώμη τους στις δημόσιες αρχές όταν αυτές χαράσσουν πολιτικές για την ένταξη και να εμπλέκονται στα σχετικά προγράμματα.

4.8. *Οι σύλλογοι των μεταναστών*

4.8.1. Συχνά, οι ίδιοι οι μετανάστες συγκροτούν ειδικούς συλλόγους διαφόρων τύπων — υποδοχής, πολιτιστικούς, θρησκευτικούς, κ.λπ. — που είναι πολύ σημαντικοί για την κοινωνική ταυτότητα των ανθρώπων όπως, επίσης, και για τη διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξής τους.

4.8.2. Οι δημόσιες αρχές και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να αναπτύξουν δεσμούς συνεργασίας με τους συλλόγους των μεταναστών οι οποίοι ασκούν σημαντικό ρόλο κοινωνικής μεσολάβησης και αποτελούν κατεξοχήν όργανο για την μετάδοση πληροφοριών στους μετανάστες.

4.8.3. Είναι ευκαταίω οι σύλλογοι των μεταναστών να συμπεριλάβουν μεταξύ των στόχων τους την κοινωνική ένταξη των μελών τους όπως, επίσης, και να συγκροτήσουν δίκτυα συνεργασίας.

4.9. *Οι οργανώσεις γυναικών*

4.9.1. Ειδική σημασία έχουν οι οργανώσεις γυναικών που δρουν υπέρ της ισότητας των ανθρώπων. Μεταξύ των μεταναστών οι γυναίκες συχνά συναντούν ειδικές δυσκολίες: στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην κατάρτιση, στην χρήση των κοινωνικών υπηρεσιών, όπως, επίσης, σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Οι οργανώσεις γυναικών αξίζουν ειδικής προσοχής και υποστήριξης εκ μέρους των δημόσιων αρχών.

4.9.2. Οι γυναίκες διαδραματίζουν ειδικό ρόλο στην διαδικασία κοινωνικής ένταξης, τόσο λόγω του γεγονότος ότι πρέπει να άρουν τα ειδικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν, όσο και λόγω της ικανότητάς τους να μεταδίδουν στους απογόνους τους τις αξίες που καθιστούν συμβατή την κοινωνική ένταξη με την διατήρηση συγκεκριμένων πτυχών της αρχικής πολιτιστικής παράδοσής τους.

4.10. *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης*

4.10.1. Στην σημερινή κοινωνία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι μεγάλα οχήματα, όχι μόνο πληροφοριών, αλλά και κοινωνικών αξιών, προτύπων συμπεριφοράς, και ηθικών και πολιτικών νοσημάτων. Όσον αφορά την μετανάστευση, ορισμένες φορές επιδιώκουν τον εντυπωσιασμό, δεν αναζητούν την αλήθεια, και έχουν ανεύθυνη συμπεριφορά.

4.10.2. Πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης και πολλοί δημοσιογράφοι επιτελούν το έργο τους ορθά, προωθώντας στην κοινή γνώμη ένα μήνυμα που ευνοεί την ένταξη. Ωστόσο, άλλοι ενισχύουν το αίσθημα φόβου και ανησυχίας του πληθυσμού που τρέφει την ξενοφοβία και τον ρατσισμό.

4.10.3. Με πλήρη σεβασμό της αρχής της ελευθερίας της έκφρασης και της πληροφόρησης, που αποτελεί την πεμπουσία του δημοκρατικού συστήματος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να υιοθετήσουν μια συμπεριφορά η οποία αντιτίθεται στο ρατσισμό και την ξενοφοβία και ευνοεί την ένταξη των μεταναστών.

4.10.4. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να συνεργαστούν με τις αρχές σε εκστρατείες που ενσταλάζουν στους πολίτες τις αξίες της ανεκτικότητας, της πολιτιστικής πολυφωνίας, και της ισότητας μεταξύ των ανθρώπων.

4.11. *Τα πολιτικά κόμματα*

4.11.1. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρξει ομοφωνία μεταξύ των διαφόρων πολιτικών δυνάμεων υπέρ της ισότητας των δικαιωμάτων και της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών προκειμένου το σύνολο της κοινωνίας ν' αποδεχτεί τις αρχές αυτές. Το μήνυμα των κομμάτων, ειδικότερα κατά τις προεκλογικές περιόδους, πρέπει να είναι υπέρ της ένταξης των μεταναστών.

4.11.2. Η συμφωνία των ευρωπαϊκών κομμάτων, που υπογράφηκε στην Ουτρέχτη, για την πρόληψη του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, αποτελεί υποδειγματικό πλαίσιο που πρέπει να συνεχιστεί και στα άλλα επίπεδα, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό.

4.11.3. Οι μετανάστες ή τα μέλη των εθνοτικών μειονοτήτων πρέπει να ενταχθούν και να συμμετέχουν στα πολιτικά κόμματα και κινήματα τα οποία, άλλωστε, πρέπει να καταργήσουν στο εσωτερικό τους οποιαδήποτε μορφή διάκρισης. Τα κόμματα οφείλουν να προωθήσουν θετικά μέτρα για την ενίσχυση της συμμετοχής των μειονοτήτων στην πολιτική ζωή και στους εκλογικούς καταλόγους σε όλα τα πεδία και ειδικότερα στις τοπικές εκλογές.

5. Ίδια δικαιώματα, ίδια καθήκοντα. Ίθαγένεια και δικαίωμα ψήφου

5.1. Είναι θεμελιώδες για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ζώνη ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, όπως συμφωνήθηκε στο Tampere (1), να διασφαλιστεί η δίκαια μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στα κράτη μέλη. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητη μια πολιτική ένταξης που να αποβλέπει στη χορήγηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σ' αυτούς όπως ακριβώς και στους υπόλοιπους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.2. Σε ένα δημοκρατικό σύστημα δεν είναι αποδεκτό πολλοί μετανάστες να ζουν μονίμως με ένα κατώτερο επίπεδο δικαιωμάτων. Είναι εύλογο, η απόκτηση των ίδιων δικαιωμάτων και η εκπλήρωση των ίδιων υποχρεώσεων με τους υπόλοιπους πολίτες να γίνει προοδευτικά αντικατοπτρίζοντας τη διάρκεια παραμονής του μετανάστη στο κράτος μέλος στο οποίο επέλεξε να διαμένει. Ωστόσο, μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, η εξίσωση πρέπει να είναι πλήρης.

5.3. Η πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μεγάλης διάρκειας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών (2) αποτελεί σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Το καθεστώς αυτό μπορεί να αποκτηθεί μετά από πενταετή διαμονή και παρέχει δικαιώματα συγκρίσιμα με τα δικαιώματα των πολιτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και μεταξύ αυτών την ελευθερία διακίνησης και παραμονής σε όλο το χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατήρτισε γνωμοδότηση (3) που επικροτεί αυτές τις πτυχές της οδηγίας και προτείνει ορισμένες τροποποιήσεις. Όταν εγκριθεί η οδηγία αυτή θα αποτελέσει, πράγματι, σημαντικό βήμα. Ωστόσο, δεν θα έχει επιτευχθεί η ισότητα των δικαιωμάτων.

5.4. Η πρόσβαση στην υπηκοότητα του κράτους στο οποίο παραμένει ο μετανάστης συνεπάγεται πλήρη εξίσωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων. Για το λόγο αυτό, είναι πολύ σημαντικό οι εθνικοί κανόνες να ευνοούν την χορήγηση της υπηκοότητας στους μετανάστες που το ζητούν και να είναι διαφανείς οι σχετικές διατυπώσεις. Την τελευταία δεκαετία ορισμένες χώρες κατέβαλαν προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, ωστόσο στην πλειονότητα των κρατών οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες και οι γραφειοκρατικές διατυπώσεις υπερβολικές. Οι νόμοι σχετικά με την απόκτηση της υπηκοότητας αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών μελών και, βάσει της αρχής της επικουρικότητας, αυτό πρέπει να παραμείνει

ως έχει. Ωστόσο, είναι σκόπιμο να υπάρξει μια ορισμένη εναρμόνισή τους και, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πρόσβαση στην υπηκοότητα για τα άτομα που το επιθυμούν να είναι εύκολη. Θετικές για την ένταξη είναι οι νομοθεσίες των κρατών που επιτρέπουν την διπλή εθνικότητα για τα άτομα που επιθυμούν να την αποκτήσουν.

5.5. Ωστόσο, η εξίσωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων δεν πρέπει να εξαρτάται αποκλειστικά από τη δυνατότητα πρόσβασης στην υπηκοότητα του κράτους στο οποίο διαμένει ο μετανάστης. Για πολλά άτομα, αυτή δεν είναι μια κατάλληλη λύση, γιατί μπορεί να σημαίνει απώλεια της εθνικότητας προέλευσης ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο. Θα πρέπει να υπάρξει άλλος τρόπος για την εξίσωση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και αυτός μπορεί να είναι μόνο το καθεστώς του κατοίκου μεγάλης διάρκειας. Η απόκτηση του καθεστώτος αυτού προϋποθέτει ότι η διαφορά καθεστώτος μεταξύ του κατοίκου μεγάλης διάρκειας και του κοινοτικού κατοίκου θα είναι ελάχιστη και, εν πάση περιπτώσει, δεν θα επηρεάζει σημαντικές πτυχές της κοινωνικής ζωής και του πολίτη. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να υπάρξει πρόοδος σε θέματα όπως η ιδιότητα του πολίτη και το δικαίωμα ψήφου.

5.6. Ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη

5.6.1. Στο άρθρο 17 και επόμενα της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προορίζεται ότι η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια, η οποία είναι αρμοδιότητα του κάθε κράτους μέλους. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων προχωρεί προς την έννοια «ιθαγένεια του πολίτη» στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους κατοίκους που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, όπως επισημαίνεται από την Επιτροπή στην Ανακοίνωση (4).

5.6.2. Η Ευρώπη των πολιτών δεν μπορεί να έχει στους κόλπους της μια άλλη Ευρώπη η οποία συγκροτείται από μη πολίτες. Τα άτομα που διαμένουν μόνιμα στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν την ίδια αντιμετώπιση και να τους αναγνωρίζονται, σε κοινοτικό επίπεδο, τα ίδια δικαιώματα και οι ίδιες υποχρεώσεις όπως και στους υπηκόους των κρατών μελών.

5.6.3. Μέσω της Συνέλευσης, έχει αρχίσει μια διαδικασία για τη μεταρρύθμιση των Συνθηκών και τον καθορισμό ενός νέου προτύπου Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνέλευση θα αναλύσει την έννοια της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και το ρόλο του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

5.6.4. Η πρόταση για την «ιθαγένεια του πολίτη», που διατυπώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωση του Νοεμβρίου 2000 σχετικά με την κοινοτική πολιτική για την μετανάστευση, και η οποία στηρίζεται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αποτελεί μέσο για να καταστεί η ευρωπαϊκή ιθαγένεια πιο προσιτή για τους κατοίκους μεγάλης διάρκειας, αλλά δεν μπορεί να φέρει αποτέλεσμα δεδομένου ότι η Συνθήκη δεν διαθέτει επαρκή νομική βάση.

(1) Βλέπε σχετικά τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere.

(2) Βλέπε σχετικά την πρόταση οδηγίας, ΕΕ C 240Ε της 28.8.2001.

(3) Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

(4) COM (2000) 757 τελικό.

5.6.5. Η ΟΚΕ προτείνει, στη Συνέλευση για την μεταρρύθμιση των Συνθηκών, να εξεταστεί η δυνατότητα χορήγησης της ευρωπαϊκής ιθαγένειας στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαθέτουν το καθεστώς κατοίκου μεγάλης διάρκειας.

5.7. Δικαίωμα ψήφου

5.7.1. Μια σφαιρική πρόταση για την εξίσωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων και την κοινωνική ένταξη δεν μπορεί να είναι πλήρης εάν δεν συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα ψήφου. Πρόκειται για δικαίωμα με μεγάλη σημασία για την κοινωνική ένταξη γιατί αποτελεί σημαντική ένδειξη του ποιος ανήκει και ποιος δεν ανήκει σε μια κοινότητα. Να είσαι μέλος μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας συνεπάγεται ότι μπορείς να συμμετέχεις στην εκλογή των εκπροσώπων της και μπορείς να εκλεγείς ως αντιπρόσωπος. Όταν δεν χορηγείται το δικαίωμα ψήφου σε ένα τμήμα του πληθυσμού, κατά κάποιο τρόπο του υπενθυμίζεται ότι δεν ανήκει σ' αυτή την κοινωνία, γεγονός που δυσχεραίνει την κοινωνική ένταξη.

5.7.2. Υπάρχουν κράτη μέλη που έχουν αναγνωρίσει στους υπηκόους τρίτων χωρών το δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές. Επίσης, οι υπήκοοι οποιουδήποτε κράτους μέλους μπορούν να συμμετάσχουν στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ακόμη και εάν διαμένουν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι.

5.7.3. Η ΟΚΕ προτείνει, στη Συνέλευση για τη μεταρρύθμιση των Συνθηκών, να εξεταστεί το θέμα της αναγνώρισης του δικαιώματος ψήφου στις τοπικές εκλογές και στις εκλογές του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαθέτουν το καθεστώς του κατοίκου μεγάλης διάρκειας.

6. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

6.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, ως αντιπροσωπευτικό όργανο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, μπορεί να ασκήσει σημαντικό ρόλο στην κατάρτιση και αξιολόγηση των ευρωπαϊκών νομοθετικών πρωτοβουλιών που ευνοούν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Επίσης, τα Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια, και τα άλλα παρόμοια όργανα που υφίστανται στα κράτη μέλη, μπορούν να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο.

6.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ζητεί να συμμετάσχει ενεργά σε όλα βήματα και τις διασκέψεις που διοργανώνουν τα υπόλοιπα κοινοτικά όργανα με σκοπό την εξέταση των ζητημάτων που σχετίζονται με την μετανάστευση. Η ΟΚΕ επιθυμεί να συνδεθεί ενεργώς με την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο σε κάθε νομοθετική διαδικασία σχετικά με την μετανάστευση και το άσυλο.

6.3. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σε συνεργασία με την Επιτροπή, προβλέπει να διοργανώσει το 2002 διάσκεψη για τη μετανάστευση και την κοινωνική ένταξη στην οποία θα συμμετάσχουν τα Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια των κρατών μελών, οι κοινωνικοί εταίροι και άλλες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, όπως, επίσης, και οι σημαντικότερες ΜΚΟ που δρουν στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης. Στην εν λόγω διάσκεψη, θα συμμετάσχουν, επίσης, τα υπόλοιπα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εργασίες της διάσκεψης θα συμβάλουν εποικοδομητικά στην κατάρτιση του κοινοτικού προγράμματος πλαίσιο για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.

Βρυξέλλες, 21 Μαρτίου 2002.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS